

THE HALACHIC CORNER

OCTOBER 2022 | תשרי תשפ"ג

COR - KASHRUTH COUNCIL OF CANADA

IS SPY

Understanding the
central role of
video surveillance
in a kosher
supervision
program

BY: RABBI TSVI HEBER

The Mishna¹ teaches us to be conscious of three aspects of heavenly providence to avoid sin. "An Eye sees, an Ear hears, and all of your actions are recorded in the book for posterity." Perhaps the rapid advancement of video technology can help us relate to the depth, quality, and detail of how our own lives, actions and even our innermost thoughts are seen, heard, and recorded by the Heavenly *Mashgiach*.²

Over the past several years, there has been much discussion amongst global *kashrus* organizations about incorporating the use of video surveillance into general kosher supervision programs.³ Some of the advantages that have been cited⁴ include the following:

- To increase the degree of *mirsas*, fear of violation of the laws of *kashrus*, amongst those working in a kosher establishment.
- To improve an organization's ability to oversee the work of their *mashgichim* and to help keep them safe.
- The ability to clarify the facts should a violation or suspected violation occur.
- To build trust in the *kashrus* organization amongst members of the community through accountability.
- To ensure the safety of kitchens which are inaccessible when not in use.

SEE NO EVIL

Before we begin our *halachic* analysis of video surveillance in a kosher supervision program, it is appropriate to share several true stories which occurred in various establishments over the years which demonstrate the central role that video surveillance plays in maintaining a proper *kashrus*. I recall one *Motzei Pesach* as we checked the cameras in several bakeries only to discover that one of the non-Jewish bakers had entered too early. In another bakery, a review of the footage produced a picture of an employee reheating his *treif* lunch inside the large rotating oven used to bake the kosher bread. In yet a third bakery, the dishwasher was washing *parve* baking trays together with *milchig* ones. Inside one catering kitchen, a video showed a cook working with raw fish and meat with the same utensils and without washing them in between. On one occasion, an employee could be seen walking in with a plastic bag behind the back of the *mashgiach*. The bag was opened and found to contain a small amount of non-kosher meat supposedly for his own home! A non-Jewish cook in a restaurant was filmed mindlessly relighting a pilot light on a wok after it had accidentally blown out. A restaurant manager was taped entering a dairy establishment on Shabbos to ensure he was fully prepared for an event

on *Motzei Shabbos*. After a consumer found an insect in lettuce, a review of the footage revealed that the *mashgiach* onsite did not check it properly. After a consumer saw movement through the window of a kosher Middle Eastern restaurant on Pesach, the surveillance cameras demonstrated that it was an electrician who had entered, with permission, to fix a problem in the building. Another time, a box of tilapia without scales was received in the fish department of one of the kosher retail stores and unpacked by workers prior to being checked by the *mashgiach temidi*. The *mashgiach* went straight to the playback which showed that the fish was fully fileted and could not be verified as kosher. Many of these stories occurred in environments that are supervised by a *mashgiach temidi*. Most of the circumstances were careless rather than malicious and they demonstrate how advanced video surveillance is practically indispensable to a robust kosher supervision program.

SPEAK NO EVIL

Historically, it was common for kosher certifiers to rely primarily on an owner who is *Shomer Torah u'Mitzvos* ("STU") to self-supervise his establishment based on the *halachic* principle that allows him to attest to the *kashrus* of the food served

under the rubric of *eid echad ne'eman b'issurim*⁵, that someone is believed when it comes to matters of forbidden foods. However, the application of this principle to businesses can be called into question due to the problem that someone who is operating a business is primarily focused on other needs of the business and not on *kashrus*.⁶ The inability to properly focus on *kashrus* results in unnecessary mistakes, and the *ne'emanus* or trustworthiness that typically applies at home does not apply at work.⁷ For example, an innocent but impactful mistake recently occurred when an owner purchased a bottle of mustard containing non-kosher sherry wine vinegar bearing a CDN symbol⁸ surrounded by an oval. In his haste, he mistook the CDN symbol for a COR symbol.

HEAR NO EVIL

It is important to stress that the shift away from broad-based reliance on an owner of a food establishment does not speak to his lack of integrity⁹, but rather speaks to his inability to attest to the status of the

kashrus at a given moment. Accordingly, it has now become the industry standard for an establishment to secure a kosher supervision program, governed by a *Vaad Hakashrus*, that provides a layer of accountability on top of *eid echad ne'eman b'issurim*.¹⁰

Some make the claim that effective *kashrus* can only be secured by the presence of a *mashgiach temidi* and anything less is not sufficiently protecting the *kashrus* environment.¹¹ While there is no denying that that a *mashgiach temidi* presents a significant advantage, our experience has demonstrated that an integrated *kashrus* strategy is necessary regardless. After all, even a *mashgiach temidi* cannot be everywhere at the same time and is often distracted due to the many responsibilities that he might have at the establishment; whether they be *kashrus* related, such as checking produce for infestation; or business related, such as a working *mashgiach* who is responsible for the cash register. We would argue that an integrated

kashrus strategy is necessary, whether a *mashgiach* is *temidi* or *yotze v'nichnas* ("out and in").¹² COR's integrated strategy includes multiple layers of supervision which may include an onsite *mashgiach* or STU, a *yotze v'nichnas mashgiach* who makes frequent visits to multiple locations, a Senior *Mashgiach* who is responsible for maintenance of the supervision and a *Rav Hamachshir*. It incorporates many tools such as basic checklists and advanced online reporting systems,¹³ access control and alarm logs, integrated Whatsapp groups for uploading pictures, reviewing invoices, and approving deliveries, and protocols for video surveillance, amongst other things. In many cases, a *yotze v'nichnas mashgiach* can manage the *kashrus* through using such tools without the financial ramifications of a *mashgiach temidi*.¹⁴

FEAR NO EVIL

In *halachic* terms a kosher supervision program should employ both *mirsas* which creates the basic premise of *kashrus* and *shemira* which adds a layer of security.¹⁵

אמנם ע"י שו"ע יו"ד (סימן ק"ט סעיף א') והש"ך (ס"ק א') דמשמע ממי"ש המתברר דכל שאינו חשוד נאמן על הכשרות כולל סתם בבי"א ודלא כהרמב"ם. ומתוך הש"ך דשאני טבח שוחט דשכיחא טובא שיכשיל, וגם דיני שחיטה מרובים, ובקל יוכל לעשות שהיה או דרסה או שאר פסולים. ואם לא הוחזק בכשרות אסור וחולק על המג"א שמדמה נאמנות של שחיטה לנאמנות על תפילין. אמנם ע"י בבכור שור ע"ז (ל"ט). שמתוך ק"י הש"ך דהמחבר לא התכוון להכריע מה יהיה בסתם בבי"א וכי רק מדין חשוד. וע"י בחת"ס חאו"ח (סימן ו') ששאני שחיטה שיש חזקת איסור ולכן צריך לברר ההיתר משא"כ שאר איסורין. וע"י בדעת תורה למורה"ש יו"ד (סימן ק"ט) סעיף א') ובדרכי תשובה (שם ס"ק ב'). ולפי הש"ך והחת"ס נראה שמשגיח כשרות במסעדה וכדו' לא צריך אדם כשר המוחזק בכשרות אלא כל עד אחד יש לו נאמנות ודלא כהמג"א והבכור שור. וע"י במשנ"ב (סימן ל"ט ס"ק כ"ד) שמצדד כהמג"א. וכן כ' המשנ"ב (סימן תרמ"ח ס"ק ס"ה) לענין אתרוג המורכב.

²² ולענין אין שום הבדל בין המשגיח הבודק שמאטא כדי לברר שהפירות וירקות נקיים מחשש תולעים לבין רב מומחה הבודק שמאטא כדי לברר שהאשה טהורה לבעלה. ומוטל עלינו חוב קדוש למנות אברכים בני תורה ויר"ש לשמש ת"ח כדי שיהיו מומחים בבדיקת תולעים ולבדוק בעד הצבור ולא להניח עבודה הזאת ביד כל אחד ואחד.

²³ יש עוד רוח גדול בהשתחויות במצלות, והוא שלא יקל בעיני הבעה"ב לדבר בכעס ובעזות להמשגיח. ואם יש לו טענה על המשגיח לא יחשוב שיכול לטפל בו בעצמו אלא שחייב להביא הטענה לרבנים מכשירים. וזה חשוב עד מאד שיהיה דרך לראש ועד הכשרות ע"פ מצלות והקלטות לברר צדקות המשגיח כשיש איזה סכסוך במקום ודי למבין.

²⁴ עכשיו קבלתי טקסט מאיש אחד האוכל במקום בשרי כאן בטאראנטא והתלונן שאין במקום משגיח. אמרת לו שיש שם בעה"ב שומר תו"מ ואתקשר אליו לברר אם הוא במקום וא"ל למה יצא משם. ובדאי שיש חזק גדול שאף אם יצא זמן מה לאיזה צורך שיש מצלות שיכולים לראות ולהסתכל להגדיל המירתת והשמירה.

ויראנו אבל אם הודיעו שדעתו לשהות אסור.

¹⁹ ומכיון שענין שמירה מעולה ע"י מירתת נשמע דבר חדש אביא עוד דוגמה שדבר בו הפוסקים, והוא מ"ש בשנת תשע"ה בענין שמירה ע"י מעולים וחותמות. איתא בשו"ע יו"ד (סימן ק"ט סעיף ד') ז"ל מפתח וחותם היו ב' חותמות אבל בדברים שדי בחותם אחד אם לא היה בו אלא מפתח לא חשיב חותם עכ"ל. נמצאנו למידן שלדעת השו"ע אסור להשתמש במפתח לבד בכל אופן שמחייב חותם א"כ משתמשים בו בחד עם חותם ובמקום חותם השני. ויש לשם לב לטעם הדבר למה אינו מועיל מפתח כמו חותם? הרי מן הסברא היינו אומרים שמועיל המפתח לשמור ואפילו יותר מחותם בתוך חותם? תשובה לשאלה זו במאר בדברי הרשב"א ש"כ "ואפשר לז"י המפתח ולא יהא ניכר". וביתר ביאור ע"י בערך השולחן (שם סעיף ט"ז) ז"ל וטעמו הוא דע"י דהמפתח ביד ישראל מ"מ יכול להיות שיתור להשיג מפתח כזה ויפתח המנעול ויטול ויחליף ויסגור ולא יהא ניכר כלל ולכן לא היו אפילו כחותם אחד מ"מ עם חותם היו כשני חותמות דבצירוף עשיית חותם נחשב גם השגת מפתח כזה לטירא רבה עכ"ל. הרי כשמשמשים בחותם אף שבקל יכול הגבב לכנס ואין כאן שמירה הרי יכולים להבחין מיד שהיה כאן פרצה אי"כ טרח הגבב טירא גדולה להשוות החותם למה שהיה קודם ולזה לא חוששים, משא"כ כשמשמשים במפתח לבד הרי על אף שיתקן שטרט טיראח לא יזיף ולכנס אמנם אין טיראח ההוא נחשב טיראח לענין זה כי אחרי הכניסה לא ניכר כלל ולא ניתן להבחין בפרצה. הרי ראינו ששמירה אפילו שמירה מעולה לבד אינו מועיל במצורף למירתת של זיוף החותם.

²⁰ וכן ש"י ש"ך (סימן קט"ו ס"ק ח') הנ"ל לענין יוצא ונכנס בחלב.

²¹ כבר הבאנו מהא דאיתא ברמב"ם הלכות מאכ"א (פרק ח' הלכה ז') דנאמן הטבח על הגידן ועל החלב אם הוא אדם כשר המוחזק בכשרות ובהלכות שחיטה (פרק י' הלכה י"ד) דטבח כשר ומומחה נאמן באיסורים אפילו כשיש לו הנייה מיניה. ופסק השו"ע (סימן ס"ה) כהרמב"ם. וע"י במגן אברהם (סימן ל"ט ס"ק י"ג) דהא דנאמן עד אחד באיסורין להעיד (על כשרות התפילין) עכ"פ בענין שיהא מוחזק בכשרות עכ"ל.

דסברו דהוי בכלל דבר הנאסר במנין שלא היתיר חלב של גוי אלא ע"י משגיח. וע"י בשו"ת רמ"א (סימן נ"ד) בשם הרשב"א בתשובה (סימן ס"ד) דכ' דהשתא בזמן הזה אין חוששין שיחליקו הנכרים גבייתיהן בשומן חזיר מאחר שעומקין עליו למי שאוכל אותו בימי עניותהו עכ"ל ובכן כ' בענין אם לחוש לחשש תערובת שומן חזיר בשמן זית דכ"ש דאין לחוש דכל עיקר הבאתו למדינות אלו אינו אלא משום ימי עניותהו, ואילו הו"ו ידעי דהו"ו מערב ביה שומן חזיר ודאי לא הו"ו אכלי ליה עכ"ל.

¹⁶ דוגמא לזה נמצא בע"ז (ל"א) כיון דכול"ע אפכי מירתת אמר השתא אי חזי לי מפסדי לי. הרי כדי ליצור פחד אצל הגוי צריך שיהיה מצב שבקל יראה אותו מזיף ושזה יגרם לו הפסד.

¹⁷ ולענין משגיח שמקבל תשלום מבעה"ב, שמעתי דוקא היום מאיזה גוי שעובד במטבח שהיא לא רוצה לדבר נגד בעה"ב כי אם נדבר נגדו יפסיד עבודתה. ולכאורה ה"ה משגיח שמקבל תשלום ישיר מבעה"ב שנחשב לנגע בדבר. אמנם כבר כ' לעיל שעד אחד נאמן באיסורין אפילו כשנגע בדבר ויכול להיות משגיח אפילו כשנגע בדבר (אם הוא מוחזק בכשרות וכדלעיל). אמנם נראה לי מרחב נסיון שהיוס ובפרט כאן בקנדה נשתנו הטבעיים ויד פועל על ההלכה, ויד בעה"ב על התחתונה. הרי ממש מפחדים מלמרר דבר לפועלים שלהם שמא יפסידו. וכל מי שעובד משך זמן יותר מגיע לו שכר יותר גדול ואדרבה נעשה יותר קשה לפטרן ואם היה מקבל תשלום מקבוצת הכשרות היה ממש קל לפטרן מהעבודה הזאת וההפסד של דמי פטרן על ראש הקבוצה! הרי לפני כחמש שנים היה מנשה כאן טאראנטא שביט החיטתה "ח"י" מכר עסק שלהם לגויים ופטרן כל השוחטים מן העבודה והתחייבו ביותר ממליון דולרים להשחטים עבור דמי פטרן. הרי אדרבה אם היו השוחטים מקבלים תשלום מהCOR לא היה קיים יכולת לשלם את דמי הפטרן המגיע להפועלים.

¹⁸ ע"י שו"ע יו"ד (סימן ק"י סעיף ט"י) המניח נכרי בביתו ובו דברים שאם הוחלפו יש בהם אפילו איסור תורה אם הוא יוצא ונכנס או אפילו ששה זמן רב ולא הודיעו שדעתו לשהות מותר ולא חישינו שמא החליף אפילו אם הוא נהנה בחליפין. והוא שלא סגר הבית עליו לפי שהוא מתיירא בכל שעה לאמר עתה יבא

Mirsas refers to the ability to create an environment in which a violation will be both easily detected and punishable.¹⁶ A *mashgiach* who works for a *kashrus* organization¹⁷ creates *mirsas* on condition that he conducts frequent, randomly scheduled, visits to a site in which he has unfettered access and the organization is serious in the way it treats violations of *kashrus*.¹⁸ *Shemira* is created through safeguards that are put into place to protect against the introduction of non-kosher ingredients and from other *kashrus* violations.¹⁹ *Shemira* is necessary to safeguard against accidental mistakes and even negligence. Video surveillance that is constantly monitored and used effectively achieves the degree of *mirsas* and provides a standard of *shemira* that is necessary for a high-level kosher supervision program.²⁰

While the incorporation of technology in a kosher supervision program is critical, it is even more critical to acknowledge that a high-quality *kashrus* program must employ a high quality *mashgiach*.²¹

The *mashgiach* bears the responsibility of ensuring one of the basic tenets of *Yiddishkeit* of his fellow community members and should be recognized accordingly.²² Just as the *Rav Hashechita* checks the knife of the individual *shochet* and constantly watches him *shecht* to ensure that the *shechita* is being performed properly, so a *Rav Hamachshir* uses a mixture of oversight visits and video surveillance, amongst other things, to ensure the accountability of his *mashgichim*; a necessary part of maintaining a high standard of *kashrus*.²³

A community *kashrus* organization must be transparent and accountable to its constituents. Almost daily, members of the community call the office or text the *Rabbis*²⁴ to ask questions and report potential problems that they observe in an establishment. This type of communication is commendable and highly encouraged. After all, a *kashrus* organization is a *shliach* for the community *Rabbis* and its community members.

Video surveillance ensures a mechanism of verification so that the community can hold its *kashrus* organization accountable to maintain its proclaimed standards.

Finally, the greatest benefactor of a solid video surveillance program is the proprietor of the establishment himself. When a potential violation is suspected, video surveillance helps verify the circumstances and can prove innocence or at least demonstrate lack of intent. It also helps with access to the kitchen in case of an emergency. Since locked kitchens are prone to emergencies such as floods or gas leaks, it is important to ensure that *kashrus* can be maintained in absence of a *mashgiach* and even when security needs to be compromised. ■

**Rabbi Tsvi Heber is
COR's Director of
Community Kosher**

(סמ"ק מתייר ורבי"א אסור). ועי' ש"ך (סימן קט"ו ס"ק ח') בשם האו"ה (כלל מ"ה דין א-ב) בד"ץ ויצא ונכנס בחלב עכו"ם ובעדוה"ת נאריך בזה בסמוך. ועי' רמ"א (סימן קכ"ב סוף סעיף ט') ובש"ך (ס"ק ט').

¹³ COR uses an inspection management system by Safety

Culture called iAuditor

¹⁴ עי' במכתב של OU 20080 <https://oukasher.org/blog/kosher-professionals/ou-recommenda->

[tions-for-vaad-hakashrus-supervision](https://oukasher.org/blog/kosher-professionals/ou-recommenda-tions-for-vaad-hakashrus-supervision)

ונכנס לתוך חנות פיצה חלבי ודודי שכתבו שהמשגיח להיות במקום לכל הפחות פעם בשבוע. וכמוכן שמ"ח במקום שהבעה"ב יהודי שומר ת"מ ויש נאמנות של עד אחד באיסורין דאלי"כ ברור כשמש דאין מי שמירת מהנכנס פעם בשבוע. אמנם לעצור אין זה נכון כלל כי המציאות מורה שהגבינה, לדוגמא, מובאה לתוך החנות ונחתך מיד, ואח"כ נותנים אותה לתוך קופסאות גדולות שלא ניכר בהם שום סימני כשרות. ואם רוצים יכולים להביא גבינה לא כשרה ח"ו ולהשתמש בו ולא יכיר בה המשגיח כלל. ובדאי שהמשגיח יוצא ונכנס פעם בשבוע אינו מוליד שום מירתת, כי הם יכולים ליכנס מתי שרצו וגישה מה שרוצים אין המשגיח מכיר כלום. ואין העובדים מפחדים ממנו כלל. ומסתמא אפילו פעם ביום בקביעות לא מספיק אלא צריך כמה פעמים ביום יחד עם מצלמות וחזרה על הקבלות, ותמונות של כל משלוח גבינה וידעיות כממות הגבינה שמשמשים וכו'. ואף שלא חושדים ישראל להחליף ללא כשר ר"ל, אמנם כבר נהגו כל העולם שלא לסמוך על נאמנות הבעה"ב כמ"ש לעיל, ומסתמא גם OU חזרו היום ממה שכתבו.

¹⁵ איתא בש"ך י"ד (סימן קט"ו ס"ק ח') ד"ל דטעמא דיוצא ונכנס לא הוי כשום מירתת לחוד אלא שיש דכיון שידע שאין דבר טמא בעדור אע"ג שאין יכול לראותו בשעה שהוא חולב ליכא למיחש לשום זיוף אלא שיצא העכו"ם מעדר וזיוף וכו' שיוצא ונכנס וחזרה שאין עכו"ם יוצא מהעדר סגי עכ"ל. ויוצא ונכנס מעולה כזה שמעיל לגרום מירתת וגם שומר על המקום שלא יזייף מועיל אפילו במקום חלב בבית גוי שצריך משגיח תמיד עומד ורואה. ומה יצאנו שלא צריך דוקא משגיח צמוד כדי לצאת ידי שמירה מעולה כי יכולים לשמור ע"י יוצא ונכנס בדרך מעולה כמו ע"י מצלמות וכו'. ועי' שו"ת אגרות משה י"ד ח"א (סימן מ"ו) שמשום זה הותר חלב של הקאמפאניס כי המירתת שמתהווה מחוקי המדינה מועיל מדין שמירה דהוי כאומדנא וידיע. והא דחלקו עליו הפוסקים ש"ך רק לענין חלב

הלכה ז' דנאמן הטבח על הגידן ועל החלב אם הוא אדם כשר המוחזק בכשרות ובהלכות שחיטה (פרק י' הלכה י"ד) דטבח כשר ממוחה נאמן באיסורים אפילו כשש לו הנזיה מינה ע"ש דהתם אין המדובר אלא על חתיכת הבשר שמור עשוי ולא על עסק גדול שמאד קשה אפילו למשגיח להגיד עדות וכ"ש בעה"ב. ודון דידן יותר דומה למה שהבאנו מע"ז (שם).

⁸ Canada Country Code

⁹ דעד אחד נאמן באיסורים אפילו כשמוגע בדבר מהא דהאמינה התורה את המדה, עי' ברמב"ם (שם) וע"ע בשו"ת נדע ביהודה מהדו"ק אבה"ע (סימן כ"ז). אמנם עי' בערך השלחן י"ד (סימן ק"ט סעיף ד') שלומד שיש בעיא בנאמנות של חנוני רגיל וז"ל אע"ג שהאמינות תורה לכל אחד מישראל על איסורים מ"מ חנוני קבוע שמור תמיד וכו' שאני דהוא מורה היתירא וע"ש שמבא כמה ראיות לזה ומסיק ולכן צריך על נאמנות כזה מי שהוחזק בכשרות דזקוק עכ"ל.

¹⁰ עי' בחלקת בנימין (סימן ק"ט סעיף ו') ד"ל שעפ"י התקינו בתקנות הארצות שלא ליקח דבר מאכל משום ישראל אפילו מי שמוחזק בכשרות אא"כ יש בידו כתב הכשר מרב או ב"ד שחקרו על המאכל וראו שנעשה בהכשר עכ"ל. וכן נהגו ברוב מקומות שבעולם. ולענין אם יש מנהג לא לקנות מהמוכרים תבשילין ואפיוות וכו' שעושים בביתם בלא השגחה עי' זכרון דברים AKO 2020 דף 27 וביותר אריכות בזכרון דברים משנת 2022 דפים 16-17.

¹¹ <https://oukasher.org/blog/kosher-professionals/ou-recommenda-tions-for-vaad-hakashrus-supervision>

¹² מצוין כמה פעמים בש"ס ובפוסקים שיוצא ונכנס ומשום דמירתת העכו"ם כל שעתא דהשתא אתי. עי' משנה ע"ז (ס"ט). המצא עכו"ם בחנות אע"ג שיצא ונכנס מותר וע"ש רש"י ד"ה אם היה בחזקת המשתמר. ובגמ' חולין (ג). אין השומר (יו"ן) צריך להיות יושב ומשמר אלא אע"ג שיוצא ונכנס מותר. וגם (שם) אמר רבא הכל שוחטין ואפי' כתיבא כשישראל יוצא ונכנס ע"ש. וגמ" (שם) מבואר שיוצא ונכנס מותר אפילו לכתחילה. והובא להלכה שו"ע (סימן ק"ח סעיף י') ומבאר שם דאפי' שהיה זמן רב ולא הודיעו שדעתו לשהות מותר, ולא חיישין שמא החליף אפילו אם הוא נהנה. והוא שלא סגר הבית עליו לפי שהוא מתיירא בכל שעה לאמר עתה יבא ויראנו ע"כ. וע"ע בטור י"ד (סימן ס"ט סעיף ו') שמבא ב' דעות אם מועיל יוצא ונכנס כשגוי משמש בבית ישראל ונתן בשר בקדירה ולא ידעין אם הדיחוהו או לא

¹ אבות (פרק ב' משנה א')

² עי' שיר השירים (פרק ב' פסוק ט'). ויתכן עוד כוונה בדברי רבי במשנה (שם), שאין מצוה ולא מעשה טובה ואף לא תפילה קצרה שנעשה או נאמרה ע"י האדם שלא משפיע על חייו ועל חיי בניו, וכל הדורות העתידין לצאת ממנו. כי אף שלא תמיד רואים שכר ופירותיהן של מצות ומע"ט שעושים בעה"ז, ולא תוצאות של כל התפילות שמתפללים וכו', מ"מ אומר רבי ש"עין רואה, אוזן שומעת, וכל מעשך בספר נכתבים" והיינו לדורות העתידות ממנו. וזאת היא "זכות אבות", שכל אצוצי האדם עד סוף כל הדורות עליהם יסמכו, וי"ל דלא תמו זכות אבות כאלו לד"ה, עי' תוס' שבת (נ"ה).

³ לדוגמא בשנת 2018 הוציאו ועד הכשרות של חמש ע"ירות (Five Towns) ופאר ראקאווי מכתב לכל המקומות שהיו אז תחת השגחתם שמאז והלאה לא יתנו תועדת כשרות לשום מקום שאין בה יכולת להשגיח ע"י מצלמות וידאו ח"ו וגם שהיה בה יכולת זכרון קליטה לזמן מסוים.

⁴ עי' זכרון דברים (Minutes) של כנס וועדים של AKO שנת 2018 דפים 27-28 ושנת 2020 בדף 40.

⁵ יש שלמדו מנדה דכ' וספורה לה (ויקרא פרק ט"ו פסוק כ"ח) עי' תוס' יבמות (פ"ח) ד"ה ברי ל', ויש שלמדו מהא שהאמינו התורה לכל אחד מישראל עי' רש"י יבמות (שם) ד"ה ואמר ברי ל' ד"ל דאי לא הכי אין לך אדם שאוכל משל חבירו ואין לך אדם הסומך על בני ביתו עכ"ל ועי' רש"י חולין (ו'). מושחט את בן הבקר ואכלי כהנים על ידו. ואין לעד אחד נאמנות במקום דאיתחזק איסורא עי' גמ' יבמות (שם) ותוס' (שם). ובענין אם אשה כשרה להיות משגיחה עי' בשו"ת אגרות משה י"ד ח"ב (סימן מ"ד) דכשרה במקום דלא איתחזק איסורא.

⁶ זכרנו שלפני כמה שנים הביא ידידי הרב חיים גולדברג שליט"א רב המכשיר OU רא"י שלא ש"ך עד אחד נאמן באיסורים על אדם בעסקו מהא דאיתא בע"ז (ל"ג) ת"ר וכו' ריבון ועיבדן ונתן לתוכן יין וישראל עומד על גבי אינו חושש. וכי מאחר דעכו"ם נתן לתוכן יין כי ישראל עומד על גבי מאי הוי? אמר רב פפא הי"ק עכו"ם ריבון ועיבדן וישראל נתן לתוכן יין וישראל אחר עומד ע"ג ואינו חושש. ומאחר דישראל נתן לתוכן יין ישראל אחר עומד ע"ג ל"ל? דילמא אגב טירדיה מנסך ולא אדעתיה עכ"ל. הרי במקום שבעה"ב טרוד במלאכתו אינו יכול להעיד על כשרות היין וחייבים להעמיד ישראל אחר להעיד.

⁷ ואין להקשות מהא דאיתא ברמב"ם הלכות מאכ"א (פרק ח')

Instant Noodle Soup FOR SHABBOS?

BY RABBI YECHIEL TEICHMAN

In general, cooking food on Shabbos is prohibited. But what about something that has already been cooked and is simply being reheated? This is permitted by the principle, *ain bishul achar bishul b'davar yaveish*, meaning that when it comes to dry food there is no prohibition of cooking once an item has already been cooked.

Does this apply to a cup of instant noodle soup on Shabbos? If the noodles were fully cooked and then dehydrated, the rule of *ain bishul achar bishul b'davar yaveish* should apply. On the other hand, some brands are not fully cooked, and would certainly not be allowed. The spice pack may also contain uncooked components, which may be subject to *bishul*.

In addition, perhaps there is an issue of *makeh b'patish*, namely, the prohibition of putting the finishing touches on an item. But does this prohibition apply to food? The *Shulchan Aruch* (318:4) says one may not pour hot water on salted fish, as this completes the food. The *Rema* adds that hard foods which are not edible may not be placed in hot water. Some learn that this is prohibited because of *bishul* (cooking), while others learn that it is *makeh b'patish*. The difference will be if it was already cooked, and became hard. If the prohibition is *mevashel*, then if it was already cooked, it would be permitted due to the principle of *ain bishul achar bishul*. If the prohibition is *makeh b'patish*, it is likely prohibited even if it was cooked (see *Shevet Halevi* 8:63).

The *Pri Megadim* states that the prohibition of pouring hot water on salty fish is *makeh b'patish*. The *Biur Halacha* discusses this opinion and argues that according to this reason it should be *assur* to soak the fish in cold water if it makes the fish edible. He concludes by stating that the idea of *makeh b'patish* with respect to food items is a novelty that is not found in the *poskim*, and therefore, one can be lenient to soak fish in cold water.

Rav Shlomo Miller said that even if one wants to be inclusive of the opinion of the *Pri Megadim* that generally speaking *makeh b'patish* is extant with respect to food items, it would not apply to instant food that will be consumed immediately. The source in *poskim* for *makeh b'patish* in food items is *Tshuvos Harashba* 4:75. There he quotes the *Talmud Yerushalmi* (Shabbos 7b) that *makeh*

b'patish applies in food items. However he proves from the *Talmud Bavli* (Shabbos 140a) that *makeh b'patish* in food preparation does not apply when prepared for immediate consumption.

Therefore, if one is certain that the noodles were fully cooked, there would be no prohibition of pouring hot water on the noodles on Shabbos. However, since some brands are not fully cooked it may be wise to avoid this practice to prevent mistakes from happening.

The other issue is the spice pack and dehydrated vegetables that often accompany instant noodles, which may not be cooked. The *Shulchan Aruch* (318:10) writes that it is *assur* to pour hot water onto *tavlin* (spices) from a *k'li rishon* (primary vessel). The *Mishnah Berura* writes that one may put *tavlin* into a *k'li sheni* (secondary vessel), as *tavlin* are not *kalei habishul* (easily cooked). Clearly one may not pour water from the urn directly onto the spices, but what about adding the spices to the water?

Rav Shlomo Zalman Auerbach is quoted as having said that finely ground spices are perhaps cooked even in a *kli sheni*. Rav Shlomo Miller agreed that if ground to a powder it may be *kalei habishul*, and added that the rule that *tavlin* are not *kalei habishul* does not necessarily apply to all spices. Rav Miller brought a proof from a seemingly unrelated *Rashba* in *Chulin* 6a. The *Rashba* says that not all *tavlin* are equal, some are like food and are subject to *tumah*, while others are not like food and are only subject to *tumah* when combined with food. Likewise regarding *bishul* perhaps not all *tavlin* have the same status and some may actually be *kalei habishul*. One must therefore be careful not to put the spices into hot water. Furthermore, according to the *Chazon Ish*, one may not even put *kalei habishul* into a hot *kli shlishi*.

Back to our original question: instant noodle soup for Shabbos? Perhaps not the best idea, but certainly food for thought! ■

**Rabbi Teichman is a
Rabbinic Administrator and
Halachic Advisor at COR**

KIDDUSH

Our Monthly Meeting

What is the appropriate time frame available to recite kiddush levana?

BY RABBI YOSEF DOVID ROTHBART

BACKGROUND

Each Jewish month, the moon goes through a cycle. At the start of the cycle, the moon is directly between the earth and the sun. Since the moon receives its light from the sun, only its back is lit up and it is not yet visible from earth. As the moon travels around the earth, its visibility increases until the middle of the month. At that point, the moon is directly opposite the sun and the moon's side that is visible from earth is lit up entirely. From earth, this appears as a full moon. (This is why a lunar eclipse can only occur in the middle of the month, while a solar eclipse can only occur at the beginning of the month.) The moon's rotation continues until it returns to its starting position, where it will once again begin the lunar cycle. The beginning of the lunar cycle is the *molad* (lit. the birth of the moon). *Chazal* instituted that we mark this phenomenon by reciting *kiddush (birkas) levana*.

BLESSING THE MONTH

"Whoever blesses the month in its time is tantamount to greeting the *Shechina*."¹ The rebirth of the moon demonstrates that world was created and sustained by Hashem. And just as He diminishes the glow of the moon and renews it monthly, so too He created the world from nothing and could reduce it to such a state were He to desire this. Through the immutable monthly cycle, Hashem reveals Himself to us. And when one recites *kiddush levana* and testifies that Hashem is the creator, it is seen as if he greeted the *Shechina*.² "If the Jewish nation only merited to greet

their Father in heaven each month, that would be sufficient."³

EARLIEST DAY TO RECITE

The *molad* that is used as a reference point (and is announced in *shuls*) is the *molad* of *Yerushalayim*.

The *Gemara*⁴ does not define the earliest time to recite *kiddush levana*. The *rishonim* contemplate this and reach various conclusions:

1. Rabbeinu Yonah⁵ in the name of *Maseches Sofrim* states that *kiddush levana* may only be recited when the light of the moon "ripens" (משתבשם). He explains this to mean when its light is of benefit to someone on earth. This happens two or three days after the *molad* occurs.⁶
2. The Rambam⁷ disagrees with Rabbeinu Yonah's position and maintains that *kiddush levana* may be recited from the first night of the new month provided that the moon is visible.
3. The Beis Yosef⁸ in the name of Rav Yosef Gikatilla (Sha'arei Orah) presents a third position which asserts that *kiddush levana* may not be recited prior to the seventh night of the month.

The Shulchan Aruch⁹ paskens like Rav Yosef Gikatilla. Rav Ovadia Yosef *zt"l* qualifies this to a situation in which it is reasonable to believe that *kiddush levana* would be able to be recited after the seventh day. However, if there is concern that the mitzvah would not be available if we were to wait until the seventh day, then it may be recited already from the third day. This is somewhat common in the winter months where clouds populate

the sky.¹⁰ The Rema does not comment on the Shulchan Aruch. It would seem, therefore, that the Rema agrees to this ruling. However, many *achronim* disagree and allow recital from the third day even *l'chatchila*. This is the position of the Mishna Berura.¹¹

A REVIEW:

Before three days pass from the *molad*:

Kiddush levana should not be recited. However, if it is accidentally recited then it should not be repeated since the first opinion maintains that *kiddush levana* can be recited as soon as the moon is visible. If possible, this person should ask someone to be *motzi* him.¹²

From three days after the *molad*:

Those who follow the *p'sak* of the Mishna Berurah¹³ may recite *kiddush levana* from 72 hours after the *molad*.¹⁴ The Mishna Berura¹⁵ adds that if this would coincide with a weekday then one should wait until *motzei Shabbos* to be *mekadesh* the *levana*. However, he quotes a dissenting opinion from the Gr"a who believes that it should be recited during the week as soon as 72 hours have past.¹⁶ The Mishna Berura concludes that during the winter, when waiting may cause a person to miss the mitzvah, *kiddush levana* should be recited at the first opportunity.

Seven days after the *molad*:

Those who follow the *p'sak* of the Shulchan Aruch should recite *kiddush levana* at this time. There is a discussion amongst *Poskim* whether these seven days must be full 24-hour periods from the *molad* or rather seven calendar days.¹⁷

LEVANA

With The Creator

TIME OF DAY TO RECITE

Even if the moon is visible during the day, one may not recite *kiddush levana*. Only after *tzeis hakochavim* may one recite this bracha.¹⁸ Before *tzeis*, one will not benefit from the moon light; additionally, the role of the moon is to reign and provide light at night, therefore it is appropriate to recite *kiddush levana* only after nightfall.¹⁹ One may recite *kiddush levana* throughout the entire night.²⁰

LATEST DAY TO RECITE

Since *kiddush levana* is recited when the moon is in its state of renewal, once the moon reaches its zenith, one may no longer recite *kiddush levana*.²¹ According to the Shulchan Aruch, the moon reaches this state fifteen twenty-four-hour periods after the *molad* (as defined above). This means that if the *molad* occurred on Sunday, six hours into the night, one may recite *kiddush levana* until the following Tuesday, six hours into the night.²² The Rema however argues that the length of a Jewish month is twenty-nine days, twelve hours and 793 *chalakim* (a *chelek* is $3\frac{1}{3}$ seconds). Accordingly, once the halfway point of the month is reached (fourteen days, eighteen hours and 396.5 *chalakim*), then the moon is no longer in its state of renewal, and one may no longer recite *kiddush levana*. One should do their utmost to recite *kiddush levana* within the time prescribed by the Rema; however, if someone was unable to do so, he should rely on the ruling of the Shulchan Aruch.²³

The Biur Halacha²⁴ brings that one may still recite *kiddush levana* on the sixteenth day. As long as the moon still appears to be full, one may still recite *kiddush levana*.²⁵ Practically, he concludes that if one did not

recite *kiddush levana* before the sixteenth day, *kiddush levana* should be said without mentioning Hashem's name. Others²⁶ suggest reading the Gemara or Tur which states, "One who sees the moon in its state of renewal should recite *וַיִּבְרָא*," then he will be able to mention Hashem's name when he recites *kiddush levana*. If *kiddush levana* may still be recited, this will count as *kiddush levana*. If not, then Hashem's name was not said for naught, as the person saying it did so in the context of learning the Gemara or Tur.

After a lunar eclipse, when the earth comes between the sun and the moon, blocking the sunlight from reaching the moon, one may not recite *kiddush levana*.²⁷ Since a lunar eclipse happens at the exact midpoint of the month, when one occurs, it is clear that the midpoint of the month has been reached and the moon is no longer in a state of renewal. (Although the calculations used to determine the *molad* indicate otherwise, these calculations are based on an average month.) As such, *kiddush levana* may no longer be recited. Some say to recite *kiddush levana* without mentioning Hashem's name.²⁸

CONCLUSION

As we discussed above, by reciting *kiddush levana*, we greet the *Shechina*. May the merit of this *mitzvah* bring us closer to the day when we experience the *Shechina* in our midst. ■

**Rabbi Rothbart is the
Rabbinic Administrator
at the Halacha Institute
of Toronto (H.I.T.)**

Halacha Line
Rabbinic Mediation
Pikuach Nefesh Issues
Halachic Estate Consulting
Halachic Business Consulting

416.535.8008
info@halachainstitute.com
www.halachainstitute.com

- 1 סנהדרין מבא,
- 2 ע"פ רנ"י שם ותר"י סו"פ אין עומדין.
- 3 סנהדרין מבא,
- 4 ע"י סנהדרין (מא, ב).
- 5 רבינו יונה (על הר"ף מסכת ברכות דף כא, א).
- 6 וכן דעת הספר אבודרהם (ברכת הראייה השבת וההואדה).
- 7 רמב"ם (הלכות ברכות פ"ה הל' יז). וכן דעת היד רמה ומאיר (סנהדרין שם) וסמ"ג (עשין כז) ועוד. ומה שהביא ר"י ראה ממסכת סופרים י"ל דס"ל להר"ם כאידך פירושים שהובא שם ואפשר דס"ל להר"ם שהגמרא חולקת וסוברת שברכת הלבנה דומה לברכה על הקשת וא"צ להינות מאורה כדי לברך. בית יוסף (או"ח ס"י תנו) וע"י בשו"ת הרמ"ע מפאנו (ס"י עח).
- 9 או"ח (ס"י תנו סעי' ד) וכן דעת הבן איש חי (ויקרא כג) ושו"ת יחזקאל דעת (ב, כד).
- 10 שו"ת יחזקאל דעת (ח"ב ס"י כד).
- 11 משנ"ב (או"ח ס"י תנו סעי' ד ס"ק כ).
- 12 הלכות חג בחג (ראש חודש וקידוש לבנה) דף רפג.
- 13 כתבו לשון זה ד"א דגם למנהג אשכנז אין לקדשה בימי חול עד שעברו ג' ימים, ע"י בסיור הגר"י וחי אדם (ח"ב-ג כלל קיח סעי' יד). וע"י בשו"ת חת"ס (או"ח ס"י קב).
- 14 משנ"ב שם ומשי"כ לאחר ג' ימים מעלי"ע מעת המולד הוא מהפמ"ג ולא הביא מקור לזה. וע"י בדברי ר"י הובא לעיל בהערה 2 דמשמע דלא כדברי הפמ"ג שכתב ב' או ג' ימים. וע"י בהלכות חג בחג (ראש חודש וקידוש לבנה ע"י רפה) שאין זה אלא לתחילה כדי שיתבשרם יותר ותהיה מאירה יותר אבל כל שהוא סמוך לג' ימים והלבנה מאירה היטב שפיר דמי ומסיק דכן עיקר.
- 15 שם.
- 16 משנ"ב הובא לעיל בהערה 11 וכעין זה בבה"ל (ד"ה במוצאי שבת).
- 17 שו"ת יחזקאל דעת (ח"ב ס"י כד).
- 18 רמ"א (או"ח ס"י תנו סעי' א) עם משנ"ב (שם ס"ק ב).
- 19 שבול הלקט (ענין ר"ח ס"י קסז).
- 20 כ"ח"ח (או"ח ס"י תנו סעי' א). לענין אם אפשר לקדש הלבנה אחר עלות כשעדיין חשוך והלבנה נראית, יש בזה מח.
- 21 סנהדרין מא, ב עם רש"י. וע"י בכל בו לעוד סבר
- 22 או"ח (ס"י תנו סעי' ג) עם משנ"ב (שם ס"ק יז).
- 23 ע"י הבה"ל (שם ד"ה ולא).
- 24 שם.
- 25 ע"י שו"ת חת"ס (ס"י קב).
- 26 ע"י במטה אפרים (אלף המגן ס"י תקפא סעי' כז) וז"ל וי"א דבשעת הדחק מותר לקדשה גם בליל ט"ז בשם ומלכות. שו"ת השיב משה (או"ח ס"י י"ד) וס' מצר חסד ושו"ת שו"מ מהד"ק ח"ג (ס"י קב"א) וע"י בח"ס (ס"י ק"ב). והעולם נהגו שאם אין מלון לקדשה עד ליל ט"ז או ט"ז לוקחין הגמרא או הטור ואומרים המאמר הראה לבנה בחיזוקה אומר בא"י וכו'. וגומרין כל הברכה וכל הנסוח. דרך פקודך. וע"י עוד בספרי תוס' חיים כלל קי"ח מס"ק י"ט עד ס"ק ל"ב מדיני קידוש לבנה, עכ"ל.
- 27 בית יוסף ודרכ"מ (או"ח ס"י תנו) בשם המהר"ל, והובא בלבוש (סעי' ד) וסידור יעב"ץ ועוד.
- 28 הרב משה פרידמן בשם הגר"ח זצ"ל.

IS MEZONOS BREAD A MISNOMER?

AN IN DEPTH ANALYSIS OF WHAT
QUALIFIES AS MEZONOS BREAD

BY RABBI YECHIEL TEICHMAN

A friend of mine who recently returned from a trip told me that he faced a quandary when he received his kosher meal on the airplane. The card accompanying the meal stated that the *bracha* for the bread roll was *mezonos*. But my friend recalled learning that when one sits down to a meal, one should make the *bracha* of *hamotzi*, making the *mezonos* roll moniker somewhat of a misnomer. I asked my friend what he did, and he said that he wasn't sure what to do, so he just went hungry! The discussion below is intended to clarify the issue so that no Jews have to go hungry in this way again.

The *Shulchan Aruch*¹ teaches that there are three types of bread that are called *Pas Kisin* (one of the interpretations is pocket or filled bread) upon which one recites *borei minei mezonos* rather than *hamotzi*. We will discuss the first category of *pas kisin* that is *mezonos* since it is made with fruit juice rather than with water. The *Mechaber* is of the opinion that any amount of fruit juice mixed into the dough that affects the taste will make the bread *mezonos*. The *Rema* says that the majority of the liquid content must be fruit juice and be very noticeable in taste to qualify for *mezonos*. *Ashkenazim* follow the *Rema* while those of *Sephardic* descent follow the *Mechaber*. Bread that is made without any water is *mezonos* according to all opinions even if the taste of the juice is not very noticeable.²

Even assuming that the proper recipe was followed to allow the bread to be *mezonos*, if one eats at least four *beitzim* (200-230 grams)³, one must wash; recite *hamotzi*, and *birkas hamazon*⁴. If one eats a lesser amount of bread but accompanies the bread with other foods, this is subject to dispute. The *Magen Avraham* is of the opinion that the other foods combine with the bread, and if together they equal four *beitzim* one must recite *hamotzi*. The *Shulchan Aruch Harav* proves that it is not considered a bread meal

unless one consumes the requisite amount of bread without the accompanying food⁵. Rav Shlomo Miller said that the proof that the latter opinion brings is compelling, and therefore unless one eats four *beitzim* of *pas kisin* one should recite *mezonos*.

How does one determine whether the fruit juice is definitely noticeable in the bread? Is it enough that one tastes the sweetness, or must the actual flavour be discernible? Since this is a matter that is not clear, at COR certified bakeries the practice is that *mezonos* bread and rolls are made using 100% fruit juice. This ensures that they qualify as *mezonos*, even if one cannot clearly notice the flavour of the fruit juice.

A number of years ago, we explored the possibility of using raisin juice to produce *mezonos* rolls. Since it is questionable whether or not the taste of juice is detectable in contemporary *mezonos* rolls, we wanted to know if raisin juice could be used. Raisin juice is made by boiling 1 part chopped raisins with 5 parts water until the water absorbs the taste of the raisins. We wanted to know if raisin juice qualifies as 100% *mei peiros* (fruit juice). Rav Shlomo Miller was consulted and he said that raisin wine is essentially *yayin mazug* (diluted wine).

What then is the *halachic* status of *yayin mazug*? Is it seen as wine (and it may be used) or as a mixture of wine and water (and may not)? Rav Miller said that although *Tshuras Shai* (168) maintains that the water portion of diluted wine is not viewed as wine in order to complete the *shiur* for *beracha acharonah*, this is not the accepted position. For it is evident from the *Gemara* that people normally diluted wine yet the *shiur* for *kos shel bracha* did not change to accommodate the added water. Clearly, water used for *meziga* takes on the *din* of the wine.

The *Dirshu Mishna Berura b'shem Rav Shlomo Zalman Auerbach*⁶ presents the following question: if one dilutes wine so that there is three parts water to one part wine (1:3) then it makes sense to include the water in the calculation of the *shiur revi'is* because the water improves the wine. If however, one adds more than that amount of water to the wine, although the *bracha* on the drink is still *hagefen* (until the water is diluted with a ratio of 1:6), since the water does not improve the taste of the wine, why should that additional water count toward the *shiur revi'is*? Rav Shlomo Zalman answered that because the person who added more water enjoys wine which is more diluted, the water, in fact, does improve the wine and is therefore incorporated into the *shiur* (providing the *shem yayin*, the wine's status, is maintained - i.e. the dilution ratio is less than 1:6). Accordingly, since raisin wine is an inherently weaker wine, all parts of such wine, including the water that cooked together with the raisins, count towards the *shiur revii's*. Rav Miller *askened* that this is grounds to consider raisin wine as 100% *mei peiros* for *mezonos* rolls.

Rav Shlomo Miller was asked the following: we find in *hilchos Pesach*⁷ that if one bakes *matzah* using raisin juice it is considered to be a mixture of juice and water, and is *memaher lehachmitz*, (will become chametz in less than 18 minutes) and may not be used. Only if the raisin juice was allowed to ferment before being mixed with flour is the wine – both raisin and water – considered to be wine, for the fermentation turns the water into wine. *Minchas Yitzchok*⁸ quotes *Shu't Chesed L'avraham* (16) who uses a similar criterion for *mezonos* rolls as the criterion used for *matzah* and only allows the use of fermented raisin wine. Can we continue to use unfermented raisin juice, in *mezonos* rolls, and consider it as 100% *mei peiros*? Rav Miller said that it is a good question: but he did not rescind his *p'sak*. He felt that *matzah* is an exception. The *halacha* of *memaher l'hachmitz* is a question of the practical reality that is unique to *hilchos matzah*, since the *mei peiros* heats the dough and the water causes the *chimutz*, (fermentation) and should not be used to determine the status of *mezonos* rolls. Rav Miller shared

another application of this thinking that the water content of diluted wine is considered wine.

Many wonder why on *leil seder* the *bracha achrona* we make after the fourth cup covers the third cup as well. We know that after the *shiur ichul* passes, (the requisite time for the food or drink to be digested) one may no longer recite a *beracha achronah*⁹. We also know that the *shiur ichul* for drinks is generally pretty short¹⁰. So how can the *bracha* that is recited on the fourth cup cover the *bracha* requirement on the third cup? Rav Miller explained that we find in *hilchos erev Pesach*¹¹ that from the beginning of the tenth hour (three hours before night) one should not drink a cup of wine (as the Gemara¹² writes that a small amount of wine satisfies) as he will be satisfied and will not eat *matzo* with an appetite. We can infer from this that after drinking a single cup of wine, one remains satisfied for three hours. Clearly, the *shiur ichul* of a cup of wine is at least three hours, and therefore the *bracha* after the fourth cup can cover the *bracha* on the third cup as well – for the *shiur ichul* has not been reached. The *Mishna Berurah*¹³ states that less than a *revi'is* or *rov revii's* of wine will not satisfy a person. Since, as mentioned above, the normal way of drinking wine was through dilution, and drinking one *revi'is* of diluted wine will satisfy, clearly the water added through dilution takes on the character of wine.

To answer my friend's original question; is *mezonos* bread a misnomer? If it was made properly to qualify as *mezonos*, and was not consumed in an amount equal to the volume of four eggs, the proper *bracha* is in fact *mezonos*. ■

**Rabbi Teichman is a
Rabbinic Administrator and
Halachic Advisor at COR**

⁶ שו"ת מנחת שלמה תניינא (ב - ג) סימן יג
משנה ברורה סימן תסב ס"ק : הואיל וכבר נתבטל וכו' - רוב האחרונים הסכימו דבעלמא לא מהני ביטול במים שנתערבו במי פירות וכל שיש במי פירות אפילו משהו מים כבר נשתנה טבעו ויכול להחמיץ עיסה וממהר עוד להחמיץ יותר וע"כ צריך להחמיר לנתחלה שלא ללוש בהם וכ"ל והכא שאני שמתערב המים בין עד שלא נגמרה עשייתה דהיינו בעודנה תירוש ואח"כ תוסס היין ונתהפך המים ג"כ לין ולחי נחשב הכל לין ולפ"ז אם נתערב המים בין אחר התסיסה בודאי אין עוד לאותו יין דין מי פירות:
⁷ שו"ת מנחת יצחק חלק ט סימן יז
שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציצת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קפד סעיף ה. עד איתני יכול לברך, עד שיתעכל המזון שבמעין; וכמה שיעור; כל זמן שאינו רעב מחמת אותה אכילה, ומשעה שהתחיל להיות רעב, אף על פי שלא נתעכל עדיין לגמרי, כנתעכל לגמרי דייקן לה; וכן נמי לענין אכילת פירות ושתיית יין, אם אינו רעב ולא צמא ותאב לאותם פירות, יברך, אם אינו יודע לשער אם נתעכלו.
⁸ משנה ברורה סימן קצ ס"ק ח. ואם דעתו לשתות עוד לא יברך אחריו אלא לבסוף אחר גמר שתייתו ודוקא כשדעתו לשתות מיד דאל"ה יש לחוש שמא יתעכל דעיקול של שתיה אינו שיעור גדול כי"כ עיין לעיל סימן קפ"ד ס"ה מ"א ועיין בבה"ל:
⁹ שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תעא סעיף א. אסור לאכול פת משעה עשירית ולמעלה, כדי שיאכל מצה לתיאבון, אבל אוכל מעט פירות או ירקות, אבל לא ימלא כריסו מהם, (ואם הוא איסטניס שאפילו אוכל מעט מזיק באכילתו הכל אסור) (רבינו ירוחם). ויין מעט לא ישתה, משום דמיסעד סעיד, אבל אם רצה לשתות יין הרבה, שותה, מפני שכשהוא שותה הרבה גורר תאות המאכל.
¹⁰ תלמוד בבלי מסכת ברכות דף על עמוד ב. אלא: חמרא סעיד, ומשחא לא סעיד - וחמרא מי סעיד? והא רבא הוה שתי חמרא כל מעלי יומא דספסא כי הוי דנגרירא לביה וניכול מצה טפי! - טובא גריר, פורטא סעיד.
¹¹ משנה ברורה סימן תעא ס"ק ו. משום דמיסעד סעיד - ומסתברא דבפחות מכוס או עכ"פ מרוב כוס לא סעיד ושרי:
¹² שו"ת שו"ע ס"י קסח (סעיף ז) וז"ל, פת הבאה בכסנין יש מפרשים כו' ויש אומרים שהיא עיסה שעבר בה דבש או שמן או חלב או מיני תבלין כו' וברמ"א כתב וז"ל, ויש שזה נקרא פת גמור אלא אם כן יש בהם הרבה תבלין או דבש כו' שכמעט הדבש והתבלין הם עיקר וכן נוהגים (ובמשנה ברורה כתב, רוצה למר של כן תבלין מעורב בהן עד שעל ידי זה יהיה מנכר התבלין בטעם יותר מהקמח וכן בדבש ושמן וחלב בעיני שיהיה הרוב מהן ומיעוט מים שעל ידי זה נרגש מהן הטעם הרבה מאוד עד שע"כ הם העיקר וטעם העיסה טפל עכ"ל, ובביאור הלכה הוסיף בכה"א גוונא בבלוש בביצים צריך שיהיה הרוב מביצים ומיעוט מים כדי שיהא טעם הביצים נרגש הרבה ע"כ).
¹³ ע"י שו"ת מהר"ח אור זרוע (ס"י עג) וז"ל, עיסה הנלווה בביצים בלא מים או בשאר מי פירות פטורה מן החלה כו' נראה לי דאין מברכין עליה המוציא דלאו לחם נינהו עכ"ל. וע"ע מ"ב קס"ח ס"ק צ"ד בשם מגן גבורים וז"ל ד"ש לא יאכל כ"א כשכל הלילה היא על מי ביצים ולא נתערב בו מים כלל עכ"ל.
¹ ע"י שו"ת הרב ס"י קסח (סעיף ח) וז"ל, ומכאן אתא למד ששיעור קביעות סעודה האמור כאן אינו כשיעור סעודה האמור בעירוב שהוא כ"ג ביצים כו' אלא כשיעור עומר לגולגולת לב' סעודות (וע"י בקונטרס אחרון דכתב למעשה יש לנהוג שמכ"ש ביצים בינונית ולמעלה עד חצי עשרון אם הוא לא שבע ממנו יברך המוציא על לחם אחר תחלה ויברך בהרמ"ז לצאת לדברי הכל). וע"י חכמת אדם (קסח, ד) וז"ל, אכל מהם שיעור שדרך בני אדם לקבוע עליו סעודה קבועה דהיינו סעודת ערב וצהריים, ובנשמת אדם (שם) וז"ל, וכן אמר לי הגר"א שאינו ישר בעיניו מה שכתבו האחרונים שהיא שיעור ג' ביצים עכ"ל, וע"י משנה ברורה (ס"ק כד) ומכל מקום לנתחלה טוב לחוש לדעת המחמירים שלא לאכול ד' ביצים. ובספר פסקי תשובות (ס"י קסח, ח) הביא דשיעור ד' ביצים הוא בין 200-230 גרם.
² ע"י שו"ת ס"י קסח (סעיף ו) וז"ל, פת הבאה בכסנין מברך עליו בורא מיני מזונות ולאחריו ברכה אחת מעין שלש (וע"י משנה ברורה דשאני אלו דאין דרך בני אדם לקבוע סעודתן עליהם ורק אוכלין אותן מעט דרך ארע) ואם אכל ממנו שיעור שאחרים רגילים לקבוע עליו, אע"פ שהוא לא שבע ממנו מברך עליו המוציא וברכת המזון עכ"ל.
³ ע"י שו"ת הרב ס"י קס"ח סעיף ח' שהוכיח דשיעור ג' ביצים היינו עם הלפת וז"ל שאלי"כ למה הצריכו בשתי סעודות של עירובי תחומין כשתי סעודות פת אם פחות מכן ראוי לב' סעודות ע"י לפת היא ד' בזה לערובי תחומין מקל וחומר מלפית של פת מב' סעודות שמערבין בו כל שכן הפת הנאכלת בב' סעודות הללו.

Of Chicken and Tradition

HOW DO WE KNOW THAT OUR CHICKENS ARE KOSHER?

BY: RABBI MOSHE BILLER

The Torah¹ identifies twenty-four different species of non-kosher birds. All other birds not listed in the Torah are considered kosher and may be consumed. However, consumption is permitted only if we are absolutely sure that the species in question is not one of the twenty-four. While the Torah lists the names of the non-kosher birds, their identity is not entirely clear to the layman.² The *Gemara*³ and the *Shulchan Aruch*⁴ describe three *simonim* – characteristics – that are common in all of the non-kosher birds so that they can be properly identified by a layman:

1. *Dores v'Ochel* – non-kosher birds kill their prey prior to consuming them;
2. *Cholek es Raglav b'Chut* – if the bird is placed on a string it would balance itself by splitting its fingers and placing two fingers on the string facing forwards and two fingers on the string facing backwards;
3. *Kolet min Ha'avir v'Ochel* – the bird is able to catch food thrown at it and consume it while not putting it down.

The *Shulchan Aruch* continues to list three *simonim* that would identify the bird as kosher:

1. *Etzba Yesira* – the bird has an extra toe in the back of the foot which is not in line with the other fingers;
2. *Zefek* – the bird has a crop;
3. *Kurkuvan niklaf b'yad* – the skin of its gizzard can be peeled by hand without a knife.

Nevertheless, the *Shulchan Aruch* concludes that even when a bird has all the *simonim* of a kosher bird, we are still not permitted to consume it unless we have a *mesorah*, a tradition for generations, that the bird in question is kosher. The *Shulchan Aruch*⁵ states that if a bird bears the three aforementioned *simonim* plus an additional two *simonim* then it is kosher; a) its beak is wide; and b) the palm of its foot is wide like a goose. The *Rema* disagrees and says that *simonim* are never sufficient and consumption cannot be allowed without a proper *mesorah*.

Chickens are the most common birds that are raised for human consumption. Jewish people have been eating chicken meat and eggs throughout our history.⁶ However, in modern times, there are hundreds of different breeds of chickens. Some breeds bear minor differences, while others are vastly different from one another. Until the early part of the twentieth century, all breeds were raised for both their eggs and meat. While the *Gemara*⁷ implies that some chickens were designated for eggs and others designated for meat, it is abundantly clear that it refers to the same breed of chickens, which were raised for both purposes.⁸ Over time the many breeds were categorized as either layers or broilers; layers were identified as being suitable for their eggs while broilers were more suitable for meat. As an example, Europeans identified the Italian White leghorn as a layer.

Today, the White Leghorn is commonly raised as a layer used for its white eggs. The *mesorah* for the white leghorn goes back hundreds of years and, fascinatingly enough, pictures of chickens from

historical settings dating back a few thousand years appear almost identical to the white leghorn today.

Approximately twenty years ago, a question to the authenticity of the *mesorah* of the Leghorn arose. The new question was based on the observation that when a Leghorn was placed on a string, it was *cholek es raglav b'chut*, it split its fingers by placing two fingers on the string facing forwards and two fingers on the string facing backwards, which is the *simon* of a non-kosher bird. Perhaps the *mesorah* should be challenged based on this problematic *simon*? It is not plausible to think that it may have been crossbred with a non-kosher bird since the Leghorn today appears identical to the Leghorn that has been consumed throughout history.

But what about the fact that the *simon* seems to indicate that it is non-kosher? Rabbi Meir Brandsdorfer zt"l in his responsa *Knei Bosem*⁹ attests to the *kashrus* of the Leghorn and explains that during testing that was conducted by experts, although the chickens immediately were *cholek es raglayhem b'chut*, they did so uncomfortably and eventually changed their position and placed three fingers in front of them while placing only a single finger behind them which is similar to the way a kosher bird would stand on the string.

Other experts answered the question by explaining that the only birds that split their fingers in the problematic way were domesticated and farmed together with ten to thirty thousand chickens in the same barn as opposed to the free-range chickens. It appears that since they were not raised naturally, their legs did not develop the strength that would be necessary to balance on a string without splitting their fingers. When the free-range chickens and newborn chicks were tested they always placed three fingers in front of them with only one behind them. It was concluded that the leghorn chicken has a strong *mesorah* and is certainly kosher.

Chickens that are raised for their meat are called broilers. The most commonly used breed of broiler is called the Cornish X Rock which is bred by two different companies, Cobb and Ross. Most broilers in Canada and the United States are bred by Cobb whereas the broilers in *Eretz Yisroel* are bred by Ross. When breeding takes place the most common male that is used is a crossbreed between a Cornish Rock and a White Leghorn which gives

it its beautiful white color. The female chicken that is used for breeding is a cross between a Cornish Rock, Rhode Island Red, New Hampshire Red and Cornish Leghorn. Each breed which is used has a *mesorah* as they have been serving as the breeds that were *shechted* throughout the last few hundred years.

This leaves us to question whether crossbreeding has historically occurred without our knowledge. Perhaps a breed, which bears no *mesorah*, was introduced into the mix? The following *Poskim* discuss this phenomenon and conclude that this is not a *halachic* concern for several reasons:

Maharam Schick¹⁰ writes that if we do not observe any difference in the bird we do not have to suspect that a new breed was introduced as the bird maintains its *chezkas heter*. Today's chickens appear identical to the ones that were always *shechted*.

Darkei Teshuva brings in the name of the *Arugas HaBosem*¹¹ that an overwhelming statistical observation can be sufficient to create a new *mesorah*. We have collectively been *shechting* millions of chickens annually for sixty years and have never observed a kosher chicken that was *dores v'ochel*.

The Netsiv in Meishiv Davar¹² writes that even if the chickens would look different than the ones that were *shechted* historically it would still not be a problem. The fact that we have been eating them without concern for the span of many years without any reason to suspect a problem creates a *minhag* which can act as a *mesorah*. This coupled with the fact that these birds contain all three *simonim* of a kosher bird cited above reassure us that they are indeed kosher and bear a proper *mesorah*.

The Divrei Chaim¹³ further explains that our resistance to consuming birds with proper *simonim* but without a *mesorah* is itself a *minhag* from the *Rema*, as explained above. In a situation where a doubt is raised concerning the *mesorah*, we can be lenient.

**Rabbi Moshe Biller is
the Rav Hamachshir for
COR's Shechita Division**

¹ Devarim (14, 11)

² See https://en.wikipedia.org/wiki/Kosher_animals under the section called "Birds" for the translation of many of the types of non-kosher birds listed in the Torah

³ Chulin (63)

⁴ Yoreh Deah (82, 1-3)

⁵ Ibid. Sif 3

⁶ See, for example, the first Mishna of Beitza and the Gemara in Chulin and Gittin

⁷ Beitza (2)

⁸ Ibid. (4)

⁹ Volume 4, Simon 46

¹⁰ Simon 100

¹¹ Yoreh Deah (16)

¹² Ibid. (22)

¹³ Volume 2, Simon 46

Rabbi Tsvi Heber with Moshe Wolfson
at the opening of Yosef Mokir Shabbos
on Bathurst Street

Rabbi Mendel Brogna
and Richard Rabkin
giving a tour of Sobeys
to Netivot boys

Rabbi Felder and Richard Rabkin
with Chaim Ribiat wishing him farewell
as he and his family make aliyah

Volunteers Shaul Anisfeld and Sruly Joshua
at the COR Community Kashering

Rabbi Tsvi Heber affixing the mezuzah
at Yosef Mokir Shabbos

Rabbi Dovid Laufer on an inspection visit
at Meadow Berry Farms in British Columbia

Night Seder at the COR Kollel

Rabbi Mendel Brogna with boys
from Yeshiva Yesodei Hatorah

Rabbi Mendel Brogna with Netivot boys

The COR contingent at the Association of
Kashrus Organizations meeting in New Jersey

Rabbi Tsvi Heber with boys from Yeshiva Yesodei Hatorah